

Motion till riksdagen

1988/89:Ub578

av Inger Schörling m.fl. (mp)

Forskningsetiska nämnder vid högskolor

1. Begreppet forskningsetik

Forskningsetik är ett område som har fått en allt större uppmärksamhet. Ett flertal råd och kommittéer finns för medicinsk och social forskning; djurför-söksetik, vardetik, frågor rörande den personliga integriteten är exempel på sådana viktiga delar av fältet som täcks in. Just nu arbetar en utredning som skall rapportera angående sådana frågor före utgången av mars månad 1989.

Miljöpartiet de gröna anser att detta i och för sig är bra, men vi vill med skärpa framhålla att begreppet forskningsetik så som det definieras i ut-redningens direktiv och så som det ofta uppfattas är alltför snävt; det omfattar forskarens relationer gentemot medmänniskor genom skyddet för den personliga integriteten och det omfattar också vårt förhållande gent-emot djur genom regler för plagsamma djurförsök. Det omfattar däremot inte forskarens lojalitet mot samhället och mot framtida generationer. Mil-jöpartiet de gröna kräver att denna brist snarast åtgärdas genom att

- begreppet forskningsetik vidgas enligt ovan
- forskningens effekter på samhället analyseras
- etiska nämnder med nedan angivna funktioner inrättas vid högskolor

2. Forskningens effekter på samhället

Det kan allt oftare konstateras att forskningens landvinningar och tekniska genombrott kan ha oväntade och allvarliga konsekvenser. Det kan gälla välkända problem som freon i sprutflaskor, en för sitt ändamål utmärkt lösning men som visat sig ha katastrofala effekter när det gäller ozonlagrets uttunning; det kan gälla hormoslyret som är effektivt nog när det gäller att döda ogräs, men som visade sig verka på liknande sätt på de järnvägs-arbetare som utförde besprutningen. En accelererad teknisk utveckling kommer helt säkert att innebära liknande och ännu allvarligare problem, vars tidiga diagnos är av största vikt för samhället och för kommande generationer av människor.

3. Forskarnas nyckelposition och ansvar

I många fall är det forskarna själva som först varseblir möjliga oönskade bieffekter av ny teknik. För dem kan det då uppstå en etisk konflikt där värnandet om det egna jobbet eller den egna renommén vägs mot ansvaret

gentemot människor. Det finns fall där forskare vägrat dagtinga med sitt samvete och funnit sig utan stöd från kolleger, anslagsgivande myndigheter eller hogskoleauktoriteter. Att i sådana fall kunna referera till en etisk nämnd, bestående av forskare såväl som representanter för samhället måste vara en säkerhet för såväl forskare som dem för vilka teknikens biverkningar skulle vara negativa.

Mot. 1988/89
U6578

4. Etiska nämnders sammansättning och funktion

En etisk nämnd bör vara sammansatt av ett udda antal ledamöter. Antalet akademiska lärare och forskare får inte vara större än antalet övriga ledamöter. Vardera könet bör ha en representation om minst 40 % av antalet ledamöter.

En etisk nämnd bör ha följande funktioner:

- bedömning av huruvida viss forskningsaktivitet innebär risk för samhället och kan ställa forskare inför etiska problem
- rådgivande verksamhet till forskare som genom sin verksamhet råkat i etiskt dilemma
- bedömning av huruvida enskild persons integritet hotas av viss forskningsverksamhet
- bedömning av huruvida visst djurförsök skall betecknas som plågsamt

Hemställan

Med hänvisning till det ovanstående hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättande av etiska nämnder vid högskolors olika fakulteter,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sammansättningen av av etiska nämnder,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om funktioner av etiska nämnder.

Stockholm den 13 januari 1989

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Kaj Nilsson (mp)

Carl Frick (mp)

Eva Goös (mp)

Gösta Lyngå (mp)